

Järelehüüe kartulikommunismile

Mart Vabar

Mis on kartul, teab igaüks. Kuidas need kommunismiga seonduvad ja kuidas toda viimast üldse ära tunda? Kui siinsete ridade autor omaaegseid teooriaid õigesti mõistis, siis kommunism* pidi olema umbes sinnakanti, et igaüks võib omaks tarbeks võtta asju (näiteks kartuleid) niipalju kui tahab ega pea nende eest maksma. Ahvatlev, mis?

Kartulikommunism, mille mõiste üle eelmises lõigus ning joonealuses märkuses arutlesime, on meie maal kehtinud päris hiljuti. Mõnikümend aastat tagasi (kolhoosikorra viljastavais tingimustes) oli sügisel Eesti looduses matkamine ses mõttes mõnus, et suurtelt kartulipõldudele võis iga vandersell, õngevõi naljamees võtta julgelt üles niipalju kartuleid kui lõkkes korraga ära küpsetada annab. Keegi ei viitsinud pisikest raksuskäimist pahaks panna. Kui oli ka ilmne, et maaubinaid võeti n-õ pisi-kese tagavaraga, isegi siis ei tulnud asjast ütlemist.

Sedasorti kommunismil oli ka teine külg - kartulipõllud olid tööpoolest lahmakad ja kolhoosid ei jõudnudki neid ise tühjaks koristada. Teadagi, igal sügisel kamandati linnalased kordusõppustele kartulivõtmise alal. Päriskõik linnasaksad muidugi ei läinud, mõnel hakkas niisugust korraldust kuuldes sedavõrd paha, et ta jäi tõsiselt haigeks (näiteks simulaarriasse).

Mõni teine külg - kartulikommunism kaasa paljuvõitu neistsamuseist kartuleist aetud „Viru Valget”. Nii jäi osa kartulisagist ikkagi koristamata ning matka-, kala- ja jahimehed võisid

hilissügiseni küpsekartuliga maiustada - ilma toormaterjaliga poest tagasi põllu veerde tassimata. Vahel oleval seal-samas valmistatud metsesapraadigi, aga see oli keerulisem üritus.

Ugrimugri pärimusi ning traditsioone vaadeldes märkame, et nõuka-aegne kartulikommunism ei tekkinud tühjale kohale. Kartul muidugi on suhteliselt moodne põlluvili. See mugul on meil ringlusse veerenud vahest paarisaja aasta eest, tõrjudes välja varasemad naeripõllud.

No võtkem näiteks Aleksis Kivi „Seitse venda”: kui need rüblid väikeste lastena metsa põgenevad, arutavad nad omavahel, et kelle kord on parasjagu naeriraksu minna. Samas pole täiskasvanute käitumisest näha, et see pisiasia oleks kedagi pahandanud. Etnograafide väitel ei solvunudki peremehed, kui möödudjad kaugemal metsa vahel olevailt naeripõldudel matti võtsid.

Tihti peale need põllud olidki teatud liiki sotsiaalhoolekannet: jõukam pere võis põletada alet ja külvata naeri maha nimelt selleks, et suurem osa saagist läheks jagamisele ümberkaudsete popside, saunikute ning kehvema rahva keskel, kes muidugi oma

jao pidid ise üles võtma. Eriti oleval see komme levinud Karjala mail ja üldse ida pool Soome lahte. Samuti on tõsi, et naerisaagiga on sügisel kiire: see tuleb ära süüa ruttu, n-õ enne kui kõik sigadele läheb. Kartul säilib kuhjas kevadeni välja, aga naerist võib sedasi hoida heal juhul jõuluks, mitte kauem. Seeegi fakt võis õhutada naerisaagi laiali jagamist.

Naeri ja kartuli võrdlust jät-

kates tuleb öelda, et kartulikasvatuse soikujäämine kartuli levides on mõistetav. Teiselt poolt, lõkkekooopas küpsetatud naerid on vist ikka paremad kui kartulid. Aga kui keegi siin vastu väidab, siis ega maitse üle vaielda saa ning kakelda kah ei taha. Kuid miks mitte mõlemad võimalusi järele proovida?

Vanderselli küpsenaerid

Tee nii:

* Kaeva maa sisse umbes poolemeetrine auk, vooderda soovitatavalt raudkividega (pole ju plaanis lubjakivist lujja põletada).

* Tee auku lõke; lao tule ümber ja tulle veel kive.

* Hoiu lõket üleval, kuni kivid jõuavad korralikult kuumeneda.

* Puhasta koobas suuremast tuhast ja sütest, lao kive peale ning vahele naerid.

* Poole meetri sügavuses augus peaks jätkuma kive ja ruumi mitme kilo naeriste küpsetamiseks.

* Kata pealt kinni, hiljemalt mõne tunni pärast peaks küpsenaerid valmis olema.

Kommunismiehitaja kartulid

Tee nii:

* Kui naereid pole, tuleb matkajal eelmises retseptis kirjeldatud toimingud (nälganäpistuse tõrjeks) läbi viia kartulitega.

* Kuna need on naereist väiksemad, siis küpsevad rutem.

* Tänapäeval tuleb kartulid kardetavasti osta, internet on ainus moodsa aja kommunistlik nähtus. Kui aga kartulikaupmehi silmapiiril üldse ei ole, tohib lähimal põllul natunatukene kommunismi harrastada... eeldusel, et see põld pole minu oma.

* Kommunistide juhi Lenini legendaarne tees „kommunism on nõukogude võim pluss kogu maa internetiseerimine” on aforism, mitte definitsioon. Kuid midagi on selleski ütles. Internet kui demokraatlik meediakanal võib kenasti tasakaalustada kõiksugu pedagoogiliste, panga- jms nõukogude võimu. Olgu kuidas on, aga kartulite sujuv kättesaadavus on inimese jaoks huvitavam. Või mida Teie, hää lugeja, arvate siinsest arutlusest?

Lipa küla mees Villi Ilmar Särekanno vaatab murelikult, et ega ikka nii suurt panni ole, millel tema kasvuhoone kõrval kasvavad hiiglast korraga praadida saaks. AUGUST VIINA foto

Lipa külas kasvab suur hiidmuna

August Viin

Puguseente hulka kuuluv harvaesinev hiidmuna (*Langermannia gigantea*) on hea söögiseen. Üks mükoriisa (niidistik) võib kasvatada viljakehi mitmeid aastaid.

Raikküla vallas Lipa külas oleva 162sentimeetrise ümbermõõduga ja 74 cm läbimõõduga hiiglaste (pildil) niidistik on juba mitu aastat seeni andnud. Umbes kuue

kuni kaheksa meetrise läbimõõduga ringil kasvas tänavu veel kolm peaaegu inimese pea suurust kera.

Seent süüakse noorelt ja kupaatamata. Rasv pannakse koos sibulaga pannile kuumenema. Siis tükeldatakse sinna seen ja lisatakse sool. Pärast kuumenemist vabaneva vedeliku aurustumist praetakse seent kaks-kolm minutit.

KIRJUTAVAD, HELISTAVAD, RÄÄGIVAD, MEILIVAD

Rubriiki toimetab TIIA TRUU, tel 489 2139.

Avaldatud seisukohad ei pruugi ühtida toimetuse omadega.

Keskerakonna enesekriitika

Rein Jõgi

Kõik me mäletame Edgar Savisaare kuue kuu tagust põidlanäitamist, kui ta loetles Keskerakonna suuri saavutusi riigi valitsemisel. Nüüd tuleb keskerakondlase Marika Tuusi artiklist (vt Nädaline, 28. august 2007, „Viie jõukama riigi asemel viie eba-võrdsema hulka”) välja, et kõik see põidlanäitamine oli sulaselge desinformatsioon. Tänavuse ja ka möödunud aasta vale ja lõdva eelarvepoliitika tõttu, mille koostamisest Keskerakond valitsuspartei-na osa võttis ning heaks kiitis, on Marika Tuusi hinnangul Eesti sisuliselt sohu satunud. Nende riigieelarvete tulemusena kulutab Eesti kõige vähem raha toetussüsteemidele ja sotsiaalsele kaitsele, kuulub Euroopa Liidu viie

ebavõrdsema riigi edetabelisese, omaosalus tervishoiu on kasvanud 24 protsendile (ELi keskmine 10-15%).

Marika Tuusi aus ja avameelne kriitika oma partei minevikutegevuse suhtes on igati teretulnud. Jääb vaid loota, et ka teised poliitikud temast eeskujuga võtaksid.

Jalgrattapaneku kohti on Raplas vähe

Madis Järve

Raplas võiks olla rohkem spetsiaalseid jalgrattapaneku kohti. Näiteks on see olemas Konsumi ees ja probleeme pole.

On aga teisi kauplusi ja asutusi, kus jalgratta jätmise võimalus puudub. Tülikas on jalgratast panna lihtsalt seinale, sest nii võib see aknasse vajuda. Kui majal on

mitu valdajat-kasutajat, ka siis võiks jõuda kokkuleppele, kes asja korraldab.

Meil on inimesi, kes pole suutnud autot osta ja liiguvad jalgrattaga. Seepärast võiks ka nende sõiduvahendite jaoks vastavad kohad olla.

Sauelink selgitab

Samal teemal: „Sauelinki peale kaevatakse”, Nädaline 25. augustil

Oleme kriitikaga täiesti nõus, kuid püüame end veidi välja vabandada.

Praegu, suveperioodil, tekitavad massilised võrgukatkestused äikese tõttu, millega ilmataat meid sel suvel rikkalikult on õnnistanud.

Põhiliseks probleemiks on lühiajalised volutõuked alajaamades, mis on põhjustatud automaatkaitsete ümberlülitamisest pikselöögi puhul elektriliinidesse. Mõne-

sekundilised volukatkestused on seadmetele üldiselt ohutud, aga murdosa sekundit kestva tõuke puhul on seadmete talitlushäired praktiliselt paratamatud, sama probleemiga on hädas ka teised interneti- ja mobiiliteenuse pakkujad maapiirkondades, kus elektrivool jõuab kohale õhuline pidi. Nii ongi suurema äikesehoo puhul paratamatu, et geograafiliselt hajali paigutatud seadmed tuleb läbi sõita ja uuesti käivitada. Kui valida on võrgu kiire taaskäivitamise ja klientidele olukorra põhjaliku selgitamise vahel, oleme valinud esimese.

Nagu nimetuskäsi ütleb, on tegu mittetulundusühinguga, mis koostöös vallavalitsustega ja PRIA toetusel rajab aastast 2004 Rapla maakonna lairibainterneti raadiovõrku. Sellest on olnud tingitud ka ressurside piiratus ja muud probleemid. Olulisim mure on olnud see, et võrk pla-

neeriti algselt põhiliselt avalike internetipunktide loomist silmas pidades. Nüüdseks on aga liitunud arvukalt erakliente ja algselt planeeritud mahtudest enam ei piisa.

Nii olemegi käesoleval suvel ehitanud põhjalikult ringi infrastruktuuri ja laiendanud leviala praktiliselt kogu maakonda hõlmavaks. Uued traktid loodame käivitada septembris, siis kasvab ühenduste läbilaskevõime kordades.

Suuremates asulates on klientidel ka muid alternatiive, eriti kaabliühendused, mis lihtsalt on stabiilsemad, ent hajaasustusega piirkondades oleme tihti ainsaks teenusepakkujaks.

„Kõu”, mis on väga tänuväärne toode, ei ole alternatiiviks lairibaühendusele - see on ühendus nende jaoks, kes vajavad väikest andmeside-mahtu piirkondades, kus muud variandid ei ole võimalikud. Tänu madalamale kan-desagedusele on CDMA450

levi tunduvalt parem kui mis tahes muul kõrgemaid sagedusi kasutaval lahendusel, samas aga seab see piirid läbilaskevõimele. Lisaks on kehtestatud piirangud paljudele teenustele, eriti failide laadimisele.

Seega meie võrgu kvaliteet paraneb septembrikuus oluliselt ja loodame lahendada probleeme klientide teeninduse korraldamisega. Seni aga avaldaksime lisaks üldnumbrile ka Rapla piirkonna tehniku telefoni, see on 5657 7195, ning alati on võimalik saata SMS klientide teeninduse numbril või meil info@sauenet.ee.

Meeldivat koostööd soovides
MTÜ Sauelink

P.S. Lisame, et meile ei ole keegi avaldanud selgelt mõistetavat soovi seadmeid tagasi müüa.